

11. peatükk

PIINAMINE

Selles tunnis käsitletakse väärkohtlemise teemat. Väärkohtlemine on piinamine, julm, ebainimlik või inimväärikust alandav kohtlemine või karistamine. Sellisel viisil kohtlemine või karistamine on inimõiguste tõsine rikkumine.

Tunni eesmärgid

- Tutvuda mõistega piinamine
- Saada teadmisi piinamisalasest rahvusvahelisest õigusest
- Õppida esitama vastuargumente neile, kes õigustavad piinamisi õilsate eesmärkidega

Abimaterjalid

- ÜRO piinamise ning muude julmade, ebainimlike või inimväärikust alandavate kohtlemis- ja karistamisviiside vastane konventsioon, 1984. [bit.ly/Convention1984](https://www.unhcr.org/refugees/pdf/47536924.pdf)
- TED kõne piinamise lõpetamise kohta [bit.ly/karentseENG](https://www.youtube.com/watch?v=K9t8t8t8t8)
- Abivahend 1: Rollimäng
- Abivahend 2: Debatt

SISSEJUHATUS

10 min

Mäng

Kirjutage tahvlile piinamine ja seletage, millest tunni jooksul räägitakse.

- Paluge õpilasi jaguneda paaridesse või töötada individuaalselt. Andke neile minut aega joonistada pilt, mis seletab, kuidas nad piinamist mõistavad. Paluge mitte joonistada pilte, mis kujutavad reaalselt valu või mõjuvad solvavalt.
- Seletage, et me kasutame sõna piinamine igapäevaselt tähistamaks kõiki läbielamisi, mida me peame valulikuks, näiteks kooli minnes. Sellegipoolest on sel sõnal väga spetsiifiline tähendus inimõigustealases rahvusvahelises õiguses, mida aktsepteerivad paljud riigid üle maailma. Selle järgi mõeldakse piinamise all „mis tahes tegevust, millega inimesele tahtlikult tekitatakse tugevat füüsilist või vaimset laadi valu või piinu ...” (Piinamise ning muude julmade, ebainimlike või inimväärikust alandavate kohtlemis- ja karistamisviiside vastane konventsioon, 1. artikkel, 1984). Piinamise rakendamisele on iseloomulik konkreetse eesmärgi olemasolu ning see eeldab tõsiste kannatuste või sihilikku valu tekitamist (ICRC, 2005).

Eristatakse piinamist ja julma kohtlemist, mis omakorda tähendab „sihilikku tegevust või tegevusetust, millega kaasneb inimese trauma, kahjustus või surm. Valdavalt pööratakse tähelepanu laste julmale kohtlemisele, viimasel ajal on fookusesse tõusnud ka eakad inimesed ja psüühikahäiretega inimesed. Abikaasade julma kohtlemist nimetatakse tavaliselt koduvägivallaks” (Sõnastik, 2017).

PÕHIOOSA

Viige ennast kurssi piinamise ning muude julmade, ebainimlike või inimväärikust alandavate kohtlemis- ja karistamisviiside vastase konventsiooniga (1984).

Konventsiooni järgi piinamised

- hõlmavad füüsilist või vaimset laadi valu või piinade tekitamist kannatanule
- on toime pandud tahtlikult
- on kasutusel teabe või ülestunnistuse saamiseks või karistamiseks, ärahirmutamiseks ja sundimiseks
- tekitatakse ametiisiku poolt või tehakse nende õhutusel, nende kaastadmisel või vaikival nõusolekul.

NB! Õpilased võivad teie käest uurida, mille poolest erinevad piinamised ja julm, ebainimlik ja inimväärikust alandav kohtlemine.

Seletage, et nende mõistete vahel ei saagi eriti vahet teha. Eristamisel puudub ka praktiline mõte, kuna kõik piinamise ja julma kohtlemise vormid on rahvusvahelise õigusega keelatud. Piinamised ja julm kohtlemine on keelatud ka kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise paktiga, ÜRO piinamisvastase konventsiooniga ning 1949. aasta Genfi konventsioonide 3. artikliga sõjavangide ja tsiviilisikute kohtlemise kohta rahuajal.

Karen Tse

TEEMAARENDUS

Kas valitsustel tuleks lubada piinamiseks kvalifitseeruvate meetodite kasutamist kahtlustatavate ülekuulamisel terrorivastase sõja raames?

- Paluge õpilastel arutleda selle üle.

Mäng

- Tutvustage õpilastele hüpoteetilist stsenaariumi, mille järgi saab Ukraina suurlinn kannatada terrorirünnaku all. (Abivahend 1)

Mäng

- Lugege läbi allolevad piinamiste kasutamist toetavad või keelavad väited. Paluge õpilastel liikuda ruumi paremasse nurka, kui nad nõustavad väitega, või vasakusse, kui ei nõustu. Iga väite järel arutlege poole valiku üle ja öelge õige vastus. Pidage meeles, et piinamist ei saa õigustada mitte mingil juhul. (Abivahend 2)

ARUTELU

Vaadake Karen Tse kõnet piinamisvastasest võitlusest eri riikides aadressil bit.ly/karentseENG.

- Milles seisnevad piinamisega seotud põhiprobleemid?

ABIVAHAEND 1

Rollimäng

Stsenaarium: tundmatu isik helistab politseijaoskonda ja annab teada, et Kiievis võib aset leida terrorirünnak. Juhul kui Ukraina ei loobu integratsioonist ELiga, rünnatakse järgneva 24 tunni jooksul mõnda kaubanduskeskust.

Kahtlustatava kirjeldus: jälitamise tulemusel on kahtlustatav arreteeritud telefoniputkas. Võimud on kindlad, et kahtlustatav võib varjata hädavajalikku infot.

Rühmatöö käigus saavad õpilased eri rolle: politseinik, tunnistaja jms. Õpilased peavad mõtlema, mida nad teeksid, olles need inimesed. Läbiv sõnum: piinamised on igal juhul keelatud.

ABIVAHEND 2

Debatt

- Mõnikord on piinamine ainus viis saamiseks teavet tulevaste terroristide rünnakute ennetamiseks; tegemist on väiksema pahega.
- Jõu rakendamine terrori eest süüdi mõistetud isikute suhtes taastab õigluse ja on kättemaksuks selle valu eest, mida nad tekitasid ohvritele ja nende peredele.
- Terrorismis kahtlustatavad on valmis oma veendumuste eest surema. Piinamised on selliste inimestega suhtlemisel vajalikud.
- Tihtipeale pole aega, et terrorismis kahtlustatavatega rääkida: neil võib olla info, mida on kohe vaja terrorirünnaku ärahoidmiseks. Piinamine aitab tõenäoliselt kiiremini tulemuse saavutada.
- Kui inimesi piinata teabe saamiseks ülekuulamise käigus, võivad mõned rääkima hakata, kuid mõned vaikivad endiselt. Need, kes rääkima hakkavad, võivad midagi öelda lihtsalt oma piinade lõpetamiseks – suur osa sellest võib osutada valeks, mis ei aita probleemi lahendamisele kaasa.
- Piinamist kasutavad inimesed muutuvad tihtipeale nii julmaks, et hakkavad oma volitusi kuritarvitama ja inimesi piinama naudinguga või kättemaksu pärast. Selline vägivald ei vii kunagi õigluse taastamiseni.
- Kui ametiisikutel lubatakse vange kohelda julmalt, ebainimlikult või inimväärikust alandavalt, võib see põhjustada vägivalda institutsionaliseerimise ehk vägivald muutub tavapäraseks meetodiks. Kui see juhtub, ei tunne ennast enam keegi turvaliselt.

1. Arbitrary detention-Human Rights lesson (2010), veebis www.scribd.com/document/33217655/Arbitrary-detention-Human-Rights-lesson
2. A human rights education resource on torture (2016), veebis www.amnesty.org.uk/sites/default/files/lessons_-_torture.pdf
3. Rahvusvaheline Punase Risti Komitee (ICRC, 2005): www.icrc.org/en
4. Sotsiaalsõnastik (vn Социальный словарь, 2017): bit.ly/slovarj
5. ÜRO piinamise ning muude julmade, ebainimlike või inimväärikust alandavate kohtlemis- ja karistamisviiside vastane konventsioon, 1984. bit.ly/Convention1984